

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 5 - 7) ได้กำหนด จุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และ แนวการจัดการศึกษา ยังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 22 ข้อ 5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกให้ผู้เรียนรู้สามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ ป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็นปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ บุคคลทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อร่วมมือกัน พัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2551, หน้า 1)

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ได้ร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กำหนดนโยบาย แผนงาน โดยใช้กระบวนการทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินงานมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม ประกอบไปด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและ

พัฒนา การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขและการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 36) เนื่องจากการติดตามประเมินผลพบว่า ระบบการดูแล
ช่วยเหลือเด็กนักเรียนเป็นระบบที่ช่วยป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังช่วย
เสริมสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นสุข (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 59)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตามกระแส
การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวัตถุ เทคโนโลยี
ต่างๆ ตลอดจนการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็วในยุคที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน ซึ่งทำให้
การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติ ไปมาหาสู่กันมากขึ้นและต่อเนื่อง จนเกิดผลกระทบ
ต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
ที่รัดตัว เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูง เป็นเหตุให้บิดามารดาต้องออกไปประกอบ
อาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะช่วยให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข สภาพความเป็นอยู่
ทางบ้านจึงเปลี่ยนไป บิดามารดาไม่มีเวลาที่จะดูแลบุตรหลานของตนได้อย่างใกล้ชิด
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรทม รวมจิตร (2553, หน้า 46 - 47) ได้ศึกษา
สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนต่อ
การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเวียงแก่นวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า
สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1) สภาพการบริหารจัดการ เห็นว่า
นักเรียนมีความต้องการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เห็นว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะ
เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน เห็นว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีความสำคัญ
2) สภาพการดำเนินงาน โดยโรงเรียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่
คณะกรรมการที่มต่าง ๆ ครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้นได้วางแผนร่วมกันในการดำเนินงาน
เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ทำความรู้จักกับนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการ
คัดกรองนักเรียนได้เหมาะสม มีการส่งเสริมนักเรียนปกติและนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือ
มีปัญหา มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน 3) สภาพการ
จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียนรู้จัก
ตนเองและควบคุมตนเอง ส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี ส่งผล
ให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้แสดงออกตามสภาพของตนเอง ส่งผลให้นักเรียนได้รับ
การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ประสิทธิผลที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทุกคน ทั้งภาครัฐและหน่วยงานเอกชน คณะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าตามนโยบายและความมุ่งหวังของชาติต่อไป ในขณะที่เดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายเร่งพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ โดยเฉพาะ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศเกือบ 3,000 โรงเรียน อยู่ในกลุ่มเสี่ยงกว่าแสนคนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนออกกลางคัน เนื่องจากผลการเรียนไม่ดีและพฤติกรรมไม่ดี เช่น ดิถยาเสพติด ปัญหาเรื่องเพศ จึงจำเป็นต้องฟื้นฟูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยม รวมทั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้มแข็ง ที่ผ่านมาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังไม่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น ได้เท่าที่ควร สิ่งแรกที่ต้องแก้ปัญหานี้คือเรื่องของครูที่ปรึกษาซึ่งส่วนใหญ่มีภาระมาก อยู่แล้ว จึงไม่มีเวลาเตรียมกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในฐานะครูที่ปรึกษาได้อย่างดี เพราะฉะนั้นอาจให้ครูแนะแนวเปลี่ยนบทบาทมาเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยครูที่ปรึกษาอีก ทางหนึ่ง (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2550, หน้า 5)

ซึ่งภาพความสำเร็จของระบบช่วยเหลือนักเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า มีแนวทางการประเมินตามมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 3 ด้าน คือ 1. ด้านคุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุนทรีย์ที่ดี 3) มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4) รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ 5) เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม 6) มีเจตคติที่ดี และมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต 2. ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

รายงานผลและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. ด้านปัจจัย ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ เครื่องมือที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) มีสื่อ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 7) อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งอาศัยองค์ความรู้ด้านจิตวิทยา และกระบวนการแนะแนวเป็นกลไกหลักในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตแก่ผู้เรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา แต่ด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรแนะแนว และช่องว่างระหว่างวัยของผู้ใหญ่และผู้รับบริการ ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายการขับเคลื่อนระบบไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550, หน้า 1)

โรงเรียนในจังหวัดสกลนครได้เริ่มนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในการปกครองนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เพื่อให้ครูที่ปรึกษาได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งทางด้านการส่งเสริม การป้องกันปัญหา และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ในด้านความสามารถทางการเรียน ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว โดยดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนา 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งต่อจะเห็นได้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่มีกระบวนการในการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 3)

สภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ในปัจจุบันยังมีสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จึงมีความต้องการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเนื่องจากเด็กนักเรียนในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จากการสัมภาษณ์ผู้ที่

เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า มีปัญหาหลายรูปแบบ คือ นักเรียนมีพฤติกรรม อันไม่เป็นที่พึงประสงค์จำเป็นที่ครูผู้สอน ผู้ใกล้ชิดนักเรียนต้องคอยให้คำแนะนำให้ความ ช่วยเหลือ แนะนำให้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องโดยเฉพาะโรงเรียนขยายโอกาสซึ่งมี นักเรียนที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น วัยที่กำลังค้นหาตนเอง มักจะพบเห็นพฤติกรรมแปลกๆ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์บางอย่าง ได้แก่ การคบเพื่อน มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสารเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พูดจាក้าวร้าว พุดหยาบคาย หนี เรียน มาโรงเรียนสาย แต่งกายผิดระเบียบ ติดเกม ทะเลาะวิวาท ลักขโมย และออก กลางคัน และยังมีปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารงานที่เป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาการศึกษา(เสงี่ยม พงษ์ธานี, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2557)เด็กนักเรียนยังมี ปัญหาทางด้านครอบครัว การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง ปัญหาด้านสิ่งเสพติด และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้เด็กเกิดปัญหาเด็กติดเกมส์สื่อ คลิปวิดีโอจาก อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ทำให้เด็กขอยากรู้อยากลอง เกิดปัญหา เด็กถูกละเมิดทางเพศ และเด็กออกกลางคัน เนื่องจากตั้งครรรค์ ก่อนวัยอันควร(ศิริศักดิ์ หาดทวยกาญจน์ ,สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2557)

จากเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคุ้มครองนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2557และจากการสัมภาษณ์ข้างต้นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและ ประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อจะนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ต่อไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับใด

2. ปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับใด
3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับใด
4. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและ ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
5. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและ ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
6. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและ ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
7. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่เหมาะสมมี อะไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23
2. เพื่อศึกษา ปัญหา การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23

3. เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน
5. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน
6. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน
7. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาหลักการ แนวคิด และจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับปานกลาง
3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 อยู่ในระดับปานกลาง

4. สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

5. สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

6. สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรม/โครงการ ในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
3. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหาร การศึกษาในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน

ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 2,187 คน จาก 45 โรงเรียน จำแนกเป็น

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 129 คน

1.1.2 ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 45 คน

1.1.3 ครูผู้สอน จำนวน 2,013 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน

ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 23 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607 – 610 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 325 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 45 คน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 45 คน และครูผู้สอน จำนวน 235 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัย และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านคุณภาพนักเรียน ซึ่งมี 3 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 1-2)

2.1 ด้านปัจจัย

2.1.1 มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ เครื่องมือที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.1.1.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.2 ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.3 ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.4 นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1.1.5 มีสื่อ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 ด้านกระบวนการ

2.2.1 มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.2.1.1 มีการวางระบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.1.2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.1.3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ด้านคุณภาพนักเรียน

2.3.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

2.3.1.1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

2.3.1.2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี

2.3.1.3 มีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

- 2.3.1.4 รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้
- 2.3.1.5 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม
- 2.3.1.6 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเพื่อการวิจัยไว้ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

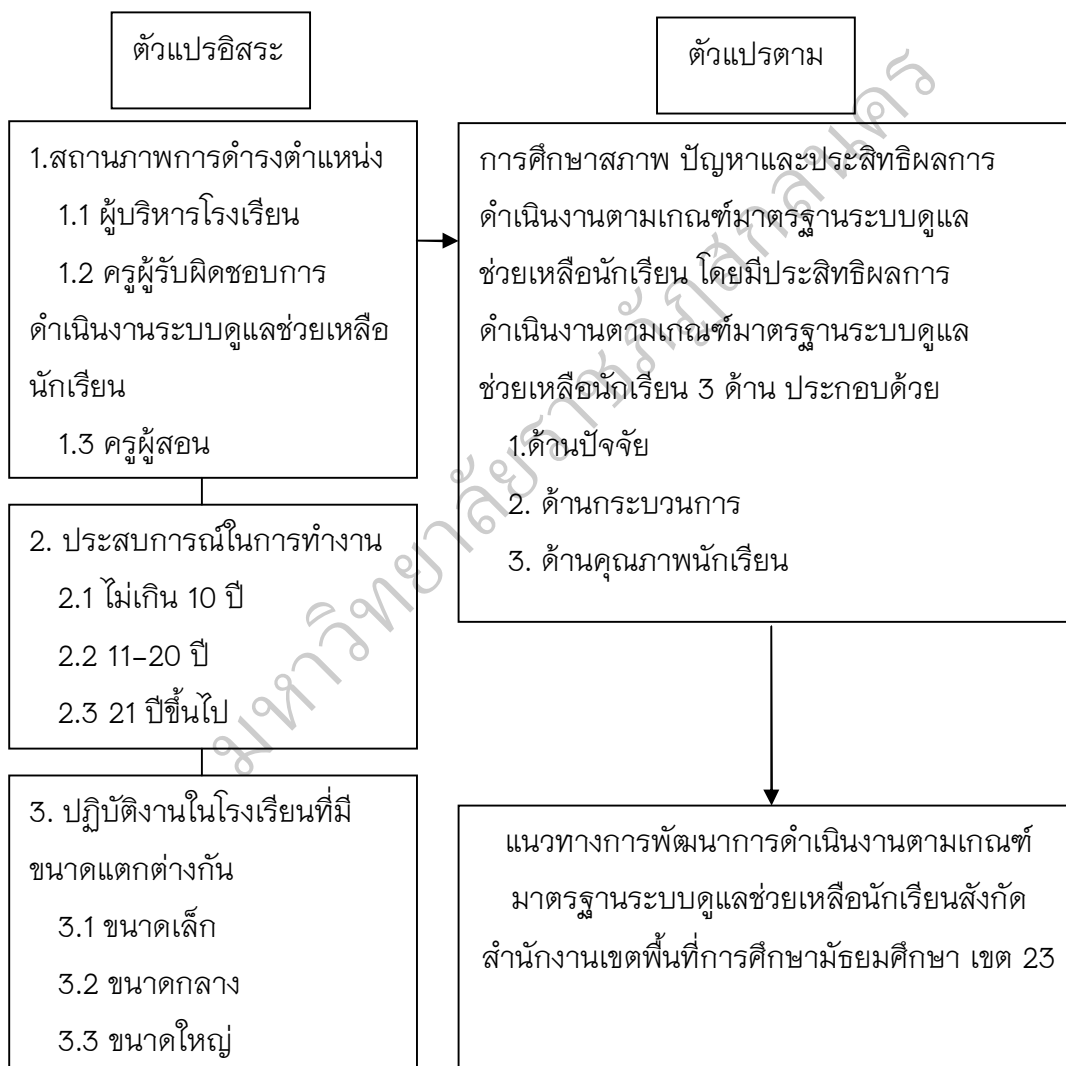
- 3.1.1 สถานภาพการดำรงตำแหน่ง
  - 3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน
  - 3.1.1.2 ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 3.1.1.3 ครูผู้สอน
- 3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน
  - 3.1.2.1 ไม่เกิน 10 ปี
  - 3.1.2.2 11-20 ปี
  - 3.1.2.3 21 ปี ขึ้นไป
- 3.1.3 ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน
  - 3.1.3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก
  - 3.1.3.2 โรงเรียนขนาดกลาง
  - 3.1.3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การศึกษาสภาพ ปัญหาและประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- 3.2.1 ด้านปัจจัย
- 3.2.2 ด้านกระบวนการ
- 3.2.3 ด้านคุณภาพนักเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งการศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 โดยยึดการดำเนินงาน 3 ด้านได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านคุณภาพนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 1 - 2) สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงกระบวนการที่เกิดจากการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านคุณภาพนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23, 2552, หน้า 2 - 4) ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยหมายถึง สถานศึกษามีบุคลากร สื่อ และเครื่องมือที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานครูพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีเจตคติที่ดี สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ร่วมงานและสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานได้ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาอย่างเต็มใจในการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือบุตรหลาน นักเรียนจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยความมุ่งมั่น เสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

1.2 ด้านกระบวนการ หมายถึงสถานศึกษามีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรในการทำงาน คณะกรรมการดำเนินงานมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานการดำเนินงานตามแผน และมีการประเมินผล นำผลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างแท้จริง

1.3 ด้านคุณภาพนักเรียน หมายถึง นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นักเรียนรู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น/จุดด้อยของตนเอง วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ใช้หลักเหตุผลในการลดความขัดแย้งรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบกฎกติกา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีและมีจิตสาธารณะ

2. สภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงสิ่งที่ขัดขวางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์

4. ประสิทธิภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านคุณภาพนักเรียน โดยในแต่ละด้านวัดจากความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูผู้สอน ด้วยแบบสอบถามสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. สถานภาพการดำรงตำแหน่งหมายถึงสภาพการดำรงตำแหน่งของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แยกเป็น

5.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งผู้รักษาการในตำแหน่งที่จัดการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2557

5.2 ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งหรือมอบหมายงานให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบครูที่ปรึกษา และให้รับผิดชอบต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาทั้งระบบ

5.3 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานการสอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2557

6. ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงานตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมทั้งผู้รักษาการในตำแหน่งครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์

มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แบ่งเป็นดังนี้

- 6.1 ไม่เกิน 10 ปี หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี
- 6.2 11-20 ปี หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 11 - 20 ปี
- 6.3 21 ปีขึ้นไป หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

7. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2557 พิจารณานขนาดตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ดังนี้

- 7.1 โรงเรียนขนาดเล็กหมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 500 คน
- 7.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึงโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 501-1,500คน
- 7.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึงโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่1,501คนขึ้นไป

8. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23หมายถึง การนำความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูผู้สอน ที่มีต่อสภาพ และประสิทธิผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือช่วยเหลือนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม มาร่างแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ข้อเสนอแนะจากนั้นจึงปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ